

OSHO'NUN NİHAİ KURTULUŞ YOLUNDA YOGA VE TANTRA YÖNTEMİNE YAKLAŞIMI

OSHO'S APPROACH TO YOGA AND TANTRA METHODS ON THE PATH TO ULTIMATE LIBERATION

Muhammet Yıldız

Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Kelam Bilim Dalı
ORCID ID: 0009-0002-6920-5867

ÖZET

İnsanlık çoğunlukla tarih boyunca yaşamış olduğu hayatı ebedi bir hayata geçiş için basamak olarak görmüştür. Bu nedenle varlığın mahiyetini, niçinini ve nedenini sürekli bir şekilde araştırmaya ve anlamlandırmaya çalışmıştır. İnsanın bu anlam arayışı birçok fikri ekolü ortaya çıkarmıştır. İnsanın fitrî yapısından kaynaklanan bu arayış, müşahhas olanın sürekli değerli gösterildiği günümüz haz ve hız toplumunda her ne kadar bastırılmış gibi görünse de farklı şekillerde daha da güçlü bir halde dışa vurmaktadır. Günümüzde bunalım içinde yaşayan insanlar kendilerini nihai olarak kurtuluşa ulaştıracak yolları araştırmakta ve bu noktada da yeni dini hareketlere yönelim göstermektedir. Bu bağlamda Osho hareketi dikkatimizi çekmiştir. Osho'nun nihai kurtuluşa ulaşma noktasında mazoşist yaklaşımların aksine insan bedenini yüceltmesi ve özgürlük alanlarını genişletmesi bireylere cazip gelmektedir. Osho, yoga ve tantrayı birbirinden farklı yöntemler olarak görmek ve nihai kurtuluşa erişme noktasında tantranın daha etkili bilimsel teknik olduğunu iddia etmektedir. Bu nedenle makalemizde Osho'nun nihai kurtuluşa ulaşma yolu olarak Tantra öğretisine yaklaşımı ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osho, Tantra, Yoga, Nihai Kurtuluş, Din.

ABSTRACT

Throughout history, humanity has mostly viewed the life it has lived as a stepping stone to an eternal life. For this reason, human beings have constantly tried to investigate and make sense of the nature, why and why of existence. Man's search for meaning has revealed many intellectual movements. This quest, which originates from the natural structure of man, expresses itself even more strongly in different ways, even though it seems to be suppressed in today's society of pleasure and speed, where the tangible is constantly valued. Nowadays, people living in depression are searching for ways that will ultimately lead them to salvation, and at this point they are turning to new religious movements. In this context, the Osho movement attracted our attention. Osho's glorification of the human body and expansion of areas of freedom, contrary to masochistic approaches to achieving ultimate salvation, are attractive to individuals. Osho sees yoga and tantra as different methods and claims that tantra is the more effective scientific technique in reaching ultimate salvation. Therefore, in this article, Osho's approach to the teaching of Tantra as a way to attain ultimate liberation will be discussed.

Keywords: Osho, Tantra, Yoga, Ultimate Salvation, Religion.

1. GİRİŞ

İnsan, beden ve ruh birlikteliğinden oluşan, bir yönüyle madde âlemiyle diğer yönüyle de mâna âlemiyle ilişkili olan bir varlıktır. Bugüne kadar insanın sadece maddî ihtiyaçlarının karşılanmasıyla mutluluğu elde edebileceğine ya da sadece mânevî ihtiyaçlarının karşılanmasıyla saâdete erebileceğine dair birçok fikir öne sürülmüştür. Bütüncül bir varlık olarak dikkate alındığında insanın maddî ihtiyaçlarının karşılanması ne kadar önemliyse onun mânevî ihtiyaçlarının karşılanması da o kadar önemlidir. Bu nedenle insan hakkında: ‘Düşünce, duygu ve davranış olmak üzere üç temel üzerinde yaşamını devam ettiren bir varlıktır’ tanımı yapılabilir. İnsanın ihtiyaçları dengeli bir şekilde karşılanmadığında karşımıza düşünceleri, duyguları ve davranışları tutarsız bir varlık çıkmaktadır. Tarih boyunca, ‘insanı maddî ve mânevî yönden dengeye ve dinginliğe kavuşturacak sistem nedir?’ sorusunu en güçlü şekilde cevaplayan kurum olarak karşımıza dinler çıkmaktadır.

Dinin yegâne amacı, insanı hem dünyada hem de âhirette mutluluğa ulaştırmaktır. Bu bağlamda dinler, tarih boyunca insanların mânevî ihtiyaçlarını giderme konusunda sığındıkları en güvenli liman görevini üstlenmişlerdir. Her din, insana hakikati ve doğruyu gösterme iddiasındadır. Her ne kadar ilâhî/semâvî dinler, yüce bir varlık tarafından gönderilmiş olsa da onu anlayacak ve uygulayacak olanlar insanlardır. Tarihi süreçte dini nihai amaç olarak görenler yanında, onu bir araç olarak kullanmak isteyenler de azımsanmayacak sayıda.

Nominalizm, hümanizm, septisizm, materyalizm ve pozitivism gibi akımlar, sürekli şekilde somut/müşahhas olanın değerli olduğunu, soyut/mücerret olanın ise bir anlamının olmadığı vurgulamışlardır. İnsanlara maddî şeylere sahip olmanın mutluluk ve huzur vereceği düşüncesi aşılmalı, yaratılan haz ve hız toplumuyla düşünceye darbe vurulmaya çalışılmıştır. Böylece modern çağın insanı, düşünmek için kendine vakit ayıramayan ve somut olanı elde etmek için sürekli çalışan bir makine haline gelmeye başlamıştır.

Günümüzde insanlık, her ne kadar ‘haz ve hız toplumu’ haline getirilmeye çalışılsa da insan bunalımdan kurtulmak için mânevî yönünün tatmin edilmesi gerektiğinin bilincindedir. Bu bağlamda, şayet sağlam temellere dayalı düşünme yoluyla yüce ve olağanüstü olana bağlanma isteği giderilmeye çalışılırsa, insanın duygu ve davranışlarını kendine ve topluma zarar vermeden kontrol altında tutarak mânevî ihtiyaçlarını karşılayabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Din anlatımı hususunda yaşanan sorunlar ve çarpıklıklar, günümüz insanını yeni bir takım mânevî faaliyet arayışına sürüklemektedir. Semâvî dinlerin mensubu olan din adamları tarafından anlatılan din, günümüz insanının mânevî ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında onu yeterince tatmin edememekte, bunun sonucu olarak da insanlık bazı modern, çarpık ve sapkın dini akımların etkisi altında kalmaktadır. Son zamanlarda insanlar arasında gözlemlenen en önemli olgulardan biri, günümüz insanının her zamankinden daha çok mânevî ve rûhî olarak kendini bunalımda hissetmesidir. Ancak insanlar kurtuluşu semâvî dinlerde değil, bir takım yeni dini akımlarda aramaktadır.

Bu bağlamda yaşamış olduğu tarihlerde ortaya atılmış olduğu fikirlerle ve davranışlarla dikkat çeken Osho’nun, nihai kurtuluşa ulaşmak için ‘Yoga’ yöntemine alternatif olarak önermiş olduğu ‘Tantra’ yöntemine yaklaşımı önem arz etmektedir.

2. OSHO'NUN YOGA VE TANTRA ÖĞRETİSİNE YAKLAŞIMI

2.1. Yoga ve Tantra Kavramları

Sanskritçe 'yuj' kökünden türetilmiş olan 'Yoga' kavramı dar anlamıyla 'zihinsel yoğunlaşma' için kullanılan yöntemi ifade ederken, geniş kapsamda 'insanların nihai kurtuluşa ulaşması için gerekli olan bilgi ve yeteneği sağlayacak teknik' anlamında kullanılmaktadır. Kaynaklarda zihinsel olarak yoğunlaşmayı kasteden ve inzivâya çekilen kişiler için kullanılan bu kavram, günümüzde ifade ettiği 'insanı, Tanrı'ya bağlamak' anlamındaki klasik kullanımına *Yoga Sutra* (aydınlanma yolunu sistematik bir şekilde 4 bölümde 196 sutra ile anlatan bir yazıt) ile kavuşmuştur. Zihnin bedensel eylemlerle beraber derin bir bilinçlilik haline gelmesi bağlamında düşünülen yoga, gerçek anlamını, temeli düalizme dayanan Hint felsefesinde bulmuştur. Bu bağlamda yoga, beden hareketlerini, zihni ve nihayetinde ruhu kontrol altında tutmak suretiyle mutlak gerçekliğe ulaşmanın ve böylece huzura kavuşmanın yolu olarak nitelendirilmiştir.¹

Diğer yandan aşkın olanı keşfetmek için davranışsal ve zihinsel olarak bir bütünlük içinde insani özelliklerimizi aşmamız gerekmektedir.² Bunun amacı dünyevi zevklerden yüz çevirerek derin bir farkındalık içinde hakikati keşfetmek ve bu sayede nihai kurtuluşa erişmektir.³ İnsanları nihai kurtuluşa ulaştırmak ve farklı ruhsal deneyimler yaşatmak amacıyla ortaya konulan birçok yoga yöntemi vardır. Bu yöntemlerin en çok kullanılanları ise 'Karma Yoga, Bhakti Yoga, Jnana Yoga, Hatha Yoga, Raja Yoga, Mantra Yoga, Kundalini Yoga ve Tantrik Yogadır.'⁴

Klasik yaklaşım bağlamında Sanskritçe de 'Tantra' kavramı, 'iç içe olma, örgü, öğretisi' anlamlarını barındırmaktadır. Klasik anlamda tantra düşüncesinin ve öğretisinin en belirgin özelliği aydınlanmanın yani nihai kurtuluşun yolu, aslında birbirinden ayrı olmayan varlıkların dışı vurumlarının farklı olmasının idrakine varmaktır. Varlık içindeki birliğin sembolize edilmesinin yolunun ise eril ve dişil enerjiyle bağlantılı olduğu görülmektedir.⁵ Bir Neo-Tantrist olarak nitelenen Osho'ya göre ise 'Tantra', nihai kurtuluş yolunda uygulanması gereken bilimsel bir tekniktir. Tanrısalığa ve spiritüalist bir anlayışa ulaşmanın temeli olarak cinselliği öngören bilimsel tekniği ifade eder.⁶

2.2. Düalist Olup Olmaması Bağlamında Yoga ve Tantra

Osho'ya göre, Yoga içerisinde ikilik barındıran düalist bir anlayıştır. Yoga da birlik yoktur. O, iki şeyi bir araya getirme, birbirine bağlama anlamında kullanıldığı için her zaman içerisinde ikilik barındırır. Tantra ise, ikiliği kabul etmez ve içerisinde düalizm barındırmaz. Tantra anlayışına göre, iki ayrı şey varsa ne yapılırsa yapılsın onlar bir olamaz ve iki ayrı şey olarak kalır. Osho, bir yerde

¹ Ali İhsan Yitik, "Yoga", *TDV İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43/558-559.

² Georg Feuerstein, *The Yoga Tradition*, Hohm Press, Arizona, 2001, s. 341.

³ Hammet Arslan, *Hint Dinlerinde Bir Arınma ve Aydınlanma Yolu Olarak Yoga*, (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013), s.2.

⁴ Nasuh Günay, "Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2/19 (2007), 73-76.

⁵ Ali Rafet Özkan, "Neo-Tantrizm", *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*, ed. Süleyman Turan-Emine Battal (İstanbul: Okur Akademi, 2020), 378-380.

⁶ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, çev. Niran Elçi (İstanbul: Omega Yayınları, 2020), 9.

ikilik varsa orada savaşın, mücadelenin ve rekabetin devam edeceğini, ikiliğin hiçbir zaman yok olmayacağını savunur.⁷

Osho'ya göre Dünya ve Tanrı, ruh ve beden iki ayrı şey ise asla bir araya gelemeyecektir. Bunların bir araya gelebilmesi ancak özlerinin iki ayrı şey olmadığını bilmekle mümkündür. Dünya'nın ve Tanrı'nın, ruhun ve bedeninin iki ayrı şey olarak görünmesi bir yanlısamadan ibarettir. Tantra, insandan bu yanlısamayı ortadan kaldırmasını ve düalist anlayışı yok etmesini ister. İkiliği ortadan kaldırmanın anahtarı ise, her şeyi olduğu hal üzere, doğal olarak kabul etmektir. Osho, istek ve arzuların farkında olunması gerektiğini, onlarla mücadele etmek yerine, onları kabul etmenin daha sağlıklı düşünen insanlar ortaya çıkaracağını söyler. Osho, duygularla ve güdülerle mücadele etmenin egoist bir insan ortaya çıkaracağını, hatta bunun da ötesinde Yoga yapan insanların egoist olduklarını söylemektedir. Ona göre, arzuları bastırmak için mücadele etmek egoyu ortaya çıkarır. Mücadelenin şiddeti ne kadar artarsa, ego da o kadar güç kazanır ve sonuçta egoistlik ortaya çıkar.⁸

Yoga, duyguların ötesine geçmek için insanın kendisiyle, doğasıyla sürekli mücadele etmesini ister. Bu nedenle dünya ve mokşa/mukti (varlığın çile çekerek vardığı son merteye)⁹ 'iki karşıt şey' olarak kalmaktadır. Osho, bu teknikte insanın en üst varlık durumuna ulaşabilmesi için benliğini tamamen bastırmasının, yok etmesinin gerekliliğini vurgular. Osho bu durumu 'insanın gizli intiharı' olarak nitelendirmektedir. Tantra ise Yoga yöntemine tamamen zıttır. Tantrik yöntemde, hayat ile nirvana arasında bir boşluk ve zamanın olmaması gerekir. Nirvana'ya ulaşmak için insanın yapması gereken şey, duygularını bastırmak yerine, onları kullanarak aşmasıdır. Tantra, bu aşkınlık için insanın benliğini öldürmesinin aksine kullanmasını öğütler.¹⁰

Tantra, her şeyin değerli ve kutsal olduğunu ileri sürer. Dindar kişiler için bazı şeyler kutsal kabul edilirken bazı şeyler değersiz görülür. Herhangi bir inanca sahip olmayan birinin kutsiyet atfettiği hiçbir şey yoktur. Tantra tekniğinin temelinde ise, her şeyin kutsal ve değerli olduğu fikri vardır. Osho, düalist anlayışın çıkmazlarla ve çarpıklıklarla dolu olduğunu ileri sürer. Bu bağlamda Hristiyanların 'Tanrı' ve 'Şeytan' ile ilgili düşüncesini eleştirir. Hristiyanlara göre Tanrı dünyayı yaratmıştır. Kötülüklerin ve günahın kaynağı ise şeytandır. Şeytanı ise Tanrı yaratmıştır. Bu durumda Osho 'gerçek günahkârın Tanrı mı yoksa şeytan mı?' olduğu sorusunu sorar. Ardından da düalist anlayışın her zaman karışıklığa ve belirsizliğe yol açacağını ifade eder.¹¹

Osho, bu bağlamda iki seçeneğin ortada olduğuna dikkat çeker. Bunlardan birisi ateistlerin iddia ettiği hiçbir şeyin kutsiyetinin olmadığı görüşü; diğeri ise varlıkta ikiliği reddeden ve her şeyin kutsal olduğunu ifade eden tantrik yaklaşımdır. Osho, bu iki alternatif arasında kalan dindarların ise, aslında dindar ya da dinsiz şeklinde nitelenemeyeceğini, onların kurmuş oldukları teolojinin tamamen durumu idare etmeye yönelik bir eğilim olarak ortaya çıktığını söyler.¹² Osho, '**varlıkta birlik**' olduğu görüşü dışındaki fikirlerin kutsiyeti tamamen ortadan kaldıracağı düşüncesidir.

⁷ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 18.

⁸ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 18.

⁹ Kürşat Demirci, "Hinduizm", *TDV İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 18/112-116.

¹⁰ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 14.

¹¹ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 21.

¹² Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 21.

Varlıkta birlik fikri İslamî literatürde ‘Vahdet-i Vücut’ kavramı ile ifade edilmiştir. Vahdet-i vücud en temel anlamda ‘varlıkta birlik’¹³ demek olup hakikatte Allah’tan başka herhangi bir varlık kabul etmeyen, hakiki varlık dışındaki varlıkları birer tezahür olarak gören düşünce üzerine kurulmuştur. Varlıkta birlik düşüncesi varlığı detaylı bir şekilde ele alarak Tanrı-âlem, Tanrı-insan, insan-âlem, kader, özgürlük, teodise gibi birçok probleme cevap bulmaya çalışan tasavvufi ve felsefi bir sistemi ifade etmektedir.¹⁴ Batılı literatürde ise felsefi bir düşünce sistemi olarak ‘varlıkta birlik’ fikri, ‘Tanrının her şey olduğu’ ya da ‘her şeyin Tanrı olduğu’ iddiasıyla panteizm olarak ifade edilmiştir. Panteizm sözlükte ‘her şey Tanrı’nın bir parçasıdır’ anlamına gelmektedir.¹⁵ Panteizm temel olarak maddeyi incelemesi bakımından Natüralist Panteizm, Tanrısallığın evreninin her yerini kapladığı stoa merkezli İdealist Panteizm ve âlemin Tanrı’dan taşarak varlığa geldiğini ifade eden Sudurcu/Teolojik Panteizm olmak üzere üçe ayrılmaktadır.¹⁶

Osho, modern dönem insanının uygulamış olduğu Yoga yönteminin, gerçek yoga olmadığını vurgulamaktadır. Osho’ya göre günümüzde uygulanan Yoga, sağlıksız zihne sahip insanların geliştirdiği bir yorumdan başka bir şey değildir. Tantra ve Yoga’nın rehber olması isteniyorsa öncelikle herkesin kendi olarak yaşadığı, istediği şeyleri özgürce yapabildiği ve yaşamını yönlendirebildiği sağlıklı, huzurlu bir ortamın olması şarttır. Bu yüzden Osho, sağlıksız zihinle yapılan eylemlerin başarısız olacağını söyler. O, sağlıklı bir zihinle yapılan her eylemin ise, ‘**varlıkta birlik fikri**’ temelinde ismi ne olursa olsun, tek bir gerçek için rehber olacağını savunur.¹⁷

2.3. Nevrotikliği Aşma Yöntemi Olarak Tantra

Freud insanın doğuştan nevrotik olduğunu iddia etmektedir. Freud’a göre nevroz kişinin bilinçaltında yaşamış olduğu zıtlıklar ve karşıtlıklar üzerinden tanımlanabilir. Bu bağlamda nevroz bireysel ve toplumsal olmak üzere ikiye ayrılır. Nevrozun bireysel olması durumunda kişiyi toplumdan ayıran zıtlığın ne olduğunu tespit başlangıç noktası olarak kabul edilir. Ancak toplumsal nevrozu tespit etmek bir hayli zordur.¹⁸ Horney ise nevrotikliği bireyler arası ilişkilerde şahsına zarar vermek, bu zararı yetersizlik ve güvensizlik duygusu üzerine kurmak olarak tanımlamaktadır.¹⁹

Osho, insanın doğuştan nevrotik bir varlık olduğu varsayımını kabul etmemektedir. Ona göre insanı içinde yaşadığı toplum nevrotik hale getirmiştir. İnsan, doğal bir şekilde dünyaya gelir, ancak içine doğmuş olduğu toplum onun duygu, düşünce ve davranışlarını etkiler, böylece nevroz etkili olmaya başlar. Osho, günümüz insanının temel sıkıntısının, duygu ve düşüncelerini birbirinden farklı iki şeymiş gibi yaşamasından kaynaklandığına dikkat çeker. Ona göre, duygular düşüncelerimize göre

¹³ Yasemin Köker, *Muhyiddin İbnü’l Arabî’nin Vahdet-i Vücut Düşüncesinin Ayetleri Tefsirindeki Yeri*, (Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021), s. 25.

¹⁴ Ekrem Demirli, “Vahdet-i Vücut”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42/431-435.

¹⁵ İsmail Fenni Ertuğrul, *Vahdet-i Vücut ve İbn-i Arabî*, (İstanbul: İnsan Yayınları, 1997), s. 65.

¹⁶ Hüseyin Tunçbilek, “Muhyiddin İbn Arabî’de Vahdet-i Vücut Telâkkisi”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (Ocak-Haziran 2008), s. 8-10.

¹⁷ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 22-23.

¹⁸ Freud, *Uygurluğun Huzursuzluğu*, çev. Zeynep Ünalın, (İstanbul: Kapra Yayıncılık, 2021), s. 87.

¹⁹ Jerry M. Burger, *Kişilik*, çev. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu, (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016), s.173.

daha içtendir. Düşünceler, sürekli olarak içinde yaşanılan toplumun, kültürün ve çevrenin etkisi altında kalınarak geliştirilmiştir.²⁰

Osho, insanların nevrozunu, ‘duygularının ölmüş olması’ olarak ifade eder. O, bu iddiasını temellendirmek için, çocukları örnek gösterir. Bir çocuk doğduğunda, tamamen saf ve doğal bir haldedir, ancak dünyaya geldiği andan itibaren toplum onu biçimlendirmeye başlar. Çocuk, ailenin ve toplumun istediği yapıda olmak zorundadır, aksi takdirde toplum onu olduğu şekli ile kabul etmez ve dışlar. İşte bu psikolojik ve sosyolojik durum, insan üzerinde derin bir etki bırakır.²¹

Osho’ya göre Tantra, bu nevrotik çıkmazı aşmak için en ideal yol olarak gözükmektedir. Nitekim Tantra, duygu ve düşüncüyü bir bütün olarak görür ve her türlü hissin bastırılmasına karşıdır. Bu yöntem, insanın bedenini, zihnini ve bütün eylemlerini tamamen kullanmasını hedefler. Tantra’da önemli olan duygudur. Düşünce, duyguların içinde eriyip onunla bir olabiliyorsa değerlidir; aksi takdirde düşünceler insanı esir alır ve onu ikiyüzlü olmaya sürükler.²²

Tantra’da hisler, aşkın olana ulaşma yolunda bir araç olarak kullanılır; bu nedenle Tantra, ‘duyguları en derin haliyle yaşamak, bunu yaparken de her türlü din, inanç, kült ve ideolojiden zihni uzak tutmak gerektiğini ifade eden bir tekniktir.’²³

2.4. Ahlâkî Olup Olmaması Bakımından Tantra

Ahlak kavramı Arapça ‘hulk’ kelimesinin çoğul hali olarak genel anlamda iyi ve kötü huyları ifade etmektedir.²⁴ İslâm felsefesinde ise nefsin iyi olana ya da kötü olana yatkınlığı/meyli şeklinde tanımlanmıştır.²⁵ Neyin ahlaki olup olmaması ile ilgili ise birçok fikir ileri sürülmüş ve bunun sonucunda birçok ekol ortaya çıkmıştır. Bu fikirlerin farklılaşmasının temelinde ise ‘iyi ve kötünün nasıl tanımlanacağı’, ‘iyi ve kötünün kaynağı’ ve ‘ortak bir iyi ve kötünden bahsedilip bahsedilemeyeceği’ gibi sorulara verilen cevaplar yatmaktadır. Bu bağlamda ahlaki değerler genel anlamda kozmik, antropolojik ve dini olmak üzere üç temele bağlanmaktadır.²⁶

Osho, Tantra kavramının ahlâkî ya da ahlâkdışı olarak tanımlanmasının mümkün olmadığını söyler. Nitekim Tantra, sadece bilimdir. Bu nedenle Tantra, tamamen ahlâkın ötesinde ve dışında bir yaklaşımı ifade eder. Söz konusu yöntemde toplumların, dinlerin, ideolojilerin ve diğer etkenlerin kuralları diye bir şey söz konusu olamaz.²⁷

Osho, ahlâk ve ideal olma durumunun düalist bir anlayışın sebebi olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre insan, hiçbir zaman ideal varlık olamaz; çünkü ahlâk kınayıcıdır ve sürekli olarak suçluluk psikolojisi üretir. Tantra ise muhatabı ayıplamaya, kınamaya ve hor görmeye tamamen karşıdır. O,

²⁰ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 37-38.

²¹ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 37-38.

²² Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 38.

²³ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 50.

²⁴ Mustafa Çağrı, “Ahlâk”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1989), 2/1-9.

²⁵ Mehmet S. Aydın, “İslâm Felsefesi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1989), 2/10-14.

²⁶ Hüsamettin Erdem, “Ahlaki İlke ve Değerlerin Evrenselliği Sorunu”, *Felsefe-Edebiyat ve Değerler Sempozyumu*, ed. Cevdet Kabakcı ve Serdar Yakar, (Ankara: Öncü Basımevi, 2014), s. 190-193.

²⁷ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 57.

kötü davranışların eleştirilmesini değil, dönüştürülmesi gerektiğini savunur. Tantra, kötü duygu ve düşünceleri, iyiliklerin ve güzelliklerin tohumu olarak gören bir tekniktir.²⁸

Osho, Tantra ve ahlâk arasındaki farkı, büyü²⁹ ve bilim üzerinden açıklar. O, büyüün “sözcükleri kullanma yoluyla, gerçekliğini bilmeden nesnelere dönüştürebilme iddiasında olduğunu” söyler. Büyücü, kelimelerin gücünü kullanır ve onun felsefesi genel olarak ‘eğer’ sözcüğü üzerine kuruludur, ancak çoğu zaman istediği sonucu elde edemez. Bilim ise, önce neyin gerçek olduğunu ortaya koymak için bazı önemli sorular sorar. Gerçek bilindiği zaman, başka bir şeye dönüştürülebilir. Örneğin elektriğin ne olduğu ve hangi koşullarda ortaya çıktığı bilinirse farklı enerjilere dönüştürülebilir. Büyücü, elektriğin ne olduğunu bilmez, bu yüzden onun varsayımları sahtedir. Osho, ahlâkın da tıpkı büyü gibi olduğunu, insanın özünün neligini anlamadan, onu dönüştürmeye çalıştığını iddia eder. Tantra, önce ‘mâhiyet nedir’ sorusuna cevap arar. Bilahare insanın özünün ne ifade ettiğini anladıktan sonra içindeki duyguların dönüştürülebileceğini söyler.³⁰

2.5. Nihai Kurtuluşa Ulaşma Noktasında Yoga ve Tantra Arasındaki Farklılıklar

Osho’ya göre, Yoga ve Tantra, aynı hedefe ulaşmak için kullanılan bir yöntem ve tekniği ifade etmesi bakımından birbirinin benzeri olmasına rağmen, temelde birbirinden oldukça farklıdır. Hatta Yoga ve Tantra, birbirine terstir. Her ikisinin de hedefe ulaşmak için kullanmış oldukları uygulama ve usûller birbirinden farklıdır.³¹

Yoga metodolojisini kullanan bir kimse, düşünce, duygu ve davranışlarını kontrol için sürekli mücadele etmek zorunda iken; Tantra metodolojisinde ise mücadele ve savaşmak yoktur. Bunun aksine Tantra, üst düzey bir farkındalık oluşturmak sûretiyle teslimiyetten ibarettir. Kişide farkındalık oluşturmak Yoga için de geçerlidir ancak Yoga teslimiyete kapı aralamak yerine düşünce, duygu ve davranışları bastırma yöntemini kullanmayı yeğler. Tantra ise varoluşa yönelir, insan ile hakikat arasında bir zıtlık olmadığını vurgular. Osho’ya göre insan, hakikatin bir parçasıdır ve bu nedenle doğanın içinde var olurken onun zıtlıklara, kavgalara, çatışmalara ihtiyacı yoktur; bir şeyler aşılmalı isteniyorsa aşılmalı istenen şeyin temel olarak kullanılması gerekir. Tantra felsefesinin temelinde, insanın esiri olduğu düşünce, duygu ve davranışlardan kurtulabilmesi için, bu olguların uygun yöntem kullanılarak aşılması gerektiği fikri yatar.³²

Tantra yönteminin temeli, teslimiyete dayanır. Bu yüzden her bireyin duygularını, arzularını ve güdülerini olduğu gibi kabul etmesi gerekir. Osho bu noktada, konuyu açıklamak için öfke duygusunu ele almıştır. Tantra, insanın öfkelenildiği zaman bu duyguyu bastırmaması gerektiği söyler. Öfkesinin farkında olmamak, kişide spiritüel uyumsuzluğa ve bilinçsizliğe sebep olur. Osho muhatabına: “Duyguların farkındaysan onu dönüştürebilirsin, böylece öfken sevecenliğe dönüşebilir. Şayet sen, duygunu bastırmaya çalışırsan, ölü bir insan haline gelirsin. Çünkü duyguları olmayan insan, ölü bir

²⁸ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 57.

²⁹ Genellikle “Tabiatüstü güçler yardımıyla tabiatı etkileyerek olağanüstü sonuçlar elde etme esnasına dayanan gizemli faaliyetler” anlamında kullanılır. Detaylı bilgi için bakınız. Hikmet Tanyu, “Büyü”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1992), 6/501-506.

³⁰ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 64-65.

³¹ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 13.

³² Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 13.

varlıktan başka bir şey değildir” der. Osho, sevecenliğin kökeninin de öfke olduğu görüşündedir. Öfke bastırılırsa, sevecenlik de ortadan kalkacaktır. Cinsellik duygusunu da bu bağlamda ele alan Osho, şayet bu duygu bastırılırsa, sevgisizliğin ortaya çıkacağını ileri sürer. Osho’ya göre sevgi yoksa ilâhîlik, kurtuluş ve özgürlük de hiçbir zaman olmayacaktır.³³

İnsana bahşedilmiş en önemli şey, duyguları ifade eden enerjidir. Osho, dünyaya karşı olan birinin nihai kurtuluşa ve tanrısallığa da karşı olacağını söyler: Ona göre, öfke, hırs ve cinsellik gibi duygularımız olduğu için, minnettarlık duymamız gerekir. Zira bu temel enerjiler olmasaydı, sevgi ortaya çıkamazdı. Tantra, bu enerjilerin sevgiye dönüşebileceğini ifade eden tek yöntem olarak durmaktadır. Osho, konunun daha iyi anlaşılabilmesi için tohum örneğini verir. Tohumun çiçek haline gelebilmesi için gelişmesi ve dönüşmesi gerekir. Tohum şekilsiz diye bir kenara atılırsa, çiçekler de bir kenara atılır. Tantra ise: “Tohumu olduğu gibi kabul et ve onun dönüşmesini bekle!” der. Sonunda güzellikler ortaya çıkacak ve duygularla savaşmanın anlamsız olduğunu göreceksin!³⁴

Osho, insanın doğasından kaynaklanan ‘öfke, nefret, cinsellik ve sevgi’ gibi birçok enerjinin nötr olduğunu söyler. İnsanın sahip olduğu bu enerjileri kontrol altına almak için Yoga’nın seçmiş olduğu yöntem mücadele etmektir. Tantra ise, enerjiyi kullanmayı ve dönüştürmeyi hedefler. Osho’ya göre insan, fitratında bulunan bu enerjileri yanlış kullanırsa kendisine aşılması zor birtakım bariyerler oluşturur; sonuç olarak da insan bu bariyerler içinde kaybolur gider. Yoga, mücadele ederek arzuları yok etmeyi, onlardan arınmayı ister. Tantra ise, enerjinin farkına varılmasını ve bu farkındalıkla bilinçli bir şekilde onun yaşanmasını ister. Böylece insanın fitratından gelen enerji ve duygular, mücadele edilerek değil, aşılarak kontrol altına alınacaktır. Tantra’nın temelinde, insanın doğasını olduğu gibi kabul etmesi fikri yatar. Bu nedenle Osho, doğuştan gelen enerjinin farkına varılmasını Tantra için bir ilk adım olarak görür. Böylece insanın içinde var olan her arzu, onun ötesine geçmek için önemli bir basamak olacaktır.³⁵

Osho, Tantra ve Yoga’yı, kadın ve erkeğin psikolojik özellikleri ile eşleştirmiştir. Yoga, psikolojik açıdan erkeğin dışa açık, saldırgan, sert ve haşin yönünü ifade eden bir felsefeye sahipken; Tantra kadının alıcı, dışa kapalı ve pasif olma özellikleriyle eşleşir. Kişiler, Yoga ve Tantra arasında yöntem olarak bunlardan hangisini seçeceklerini kendilerinin sahip olduğu bireysel özelliklere göre belirlemelidir. Şayet dışa dönük ve savaşmayı göze alabilen bir karaktere sahip isen Yogayı; içe dönük ve mücadele etmeyi sevmeyen karakter taşıyorsan da Tantra’yı yöntem olarak seçmen gerekir. Osho, bu iki yöntemi erkek ve kadının psikolojik özellikleriyle eşleştirirken, bunların kullanmış oldukları tanrıları referans almıştır. Yoga’da tanrıların isimleri ve karakterleri erkek iken; Tantra’nın çeşitli tanrıçaları vardır.³⁶

Osho, hakikati bulma konusunda beynin iki yarım küresinin eril ve dişil özelliklere sahip olmasından bahseder. Ona göre bu düalist anlayışın temelinde, zıt iki varlığın birleşerek birlik oluşturma ve hakikati ortaya çıkarma mantığı yatmaktadır. Düalist anlayışlarda iki farklı kavramla ifade edilen zıtlık, modern bilimin ortaya koyduğu veriler ışığında insanın dişil ve eril tarafına işaret etmektedir.

³³ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 19.

³⁴ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 19-20.

³⁵ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 15-18.

³⁶ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 24.

Hakikat ise, dişil ve eril özelliklerin birleşmesi ve bir olmasıdır. Beynin iki yarım küresinin birleşerek oluşturduğu içsel duygu ortaklığı “Tanrı” olarak isimlendirilir. Bunun dişsal bağlamda örneği ise, erkek ve kadının birleşmelerin de anlık olarak hissettikleri dişsal duygulanımdır. Bu dişsal birleşme, sadece kısa sürelidir ve bu sürekli geçmişte fark edilir. Ancak içsel olarak birleşme yani eril ve dişil özelliklerin bir olması ebedi bir deneyim olacaktır. ‘**Birin bire uçuşu**’ olarak isimlendirilen bu durum, Osho’ya göre yüce varlıkla bütünleşmeyi ve birliği sağlar.³⁷

2.6. Nihai Kurtuluş Yöntemi Olarak Tantra

Yoga, irâdeyi kontrol altında tutarak ve baskılayarak savaşmanın yolunu; Tantra ise hakikate ulaşma noktasında mutlak teslimiyeti benimser. Bu nedenle Tantra’da, irâdeli olmak acıya, ıstıraba ve hüzne sebep olurken; Yoga’da irâdeyi elden bırakmak bu tür olumsuz duygulara kaynak teşkil etmektedir. Yoga, irâdesini mükemmel bir hale getirmesi için ona telkin verirken; Tantra’da irâde, bireyselliği ve egoyu temsil eder. Bu nedenle Tantra, irâdenin ölümünü yani irâdesizliği savunmakta ve nihai kurtuluşa ermek için duyguların irâdesiz bir teslimiyetle aşılmasını felsefi bir temel kabul etmektedir.³⁸

Osho, Yoga tekniğini kullanarak hakikate tam anlamıyla ulaşmanın mümkün olamayacağını iddia eder. Çünkü ona göre Yoga, teknik olarak irâdenin ve egonun mükemmelliğe ulaşmasını istemektedir. Bu ise, asla mümkün değildir. Bu nedenle Osho, varoluşsal bu gerçeklik karşısında Yoga ile kurtuluşa ermeyi isteyenlerin, irâdeyi mükemmel kılmanın çok zor olduğunu idrak ettikten sonra, bir noktada Tantra tekniğine döneceklerini söylemektedir.³⁹

Osho, güç istencini Yoganın tercih edilmesinin sebeplerinden biri olarak görmektedir. Ona göre insan zihnini, bedenini ve eylemlerini ne kadar kontrol altında tutabilirse, kendisini o derece güçlü hisseder. Osho’ya göre güç istencinin altında yatan neden ise, egoistliktir. Çünkü egoist bir zihin, ancak mücadele ve savaşma ile oluşur. İnsanlara teslim olmak zor gelirken, egoyu tatmin etmek sadece mücadele istediği için onlara kolay gelmektedir. Tantra ve Yoganın birbirine zıt olmasının temelinde bu fikir yatar. Tantra, egoyu öldürmek ve irâdeyi yok etmek istediği için insanlara cazip gelmemektedir.⁴⁰

Osho, insanların Tantra’ya yönelmelerinin çoğu zaman yanlış sebeplerden kaynaklandığını vurgular. Tantra, mutlak teslimiyet ve irâdesizlik yoluyla, duyguları derin bir şekilde yaşayarak aşmayı ve nihayetinde onu dönüştürerek kurtuluşa ermeyi hedefleyen bir yöntemdir.⁴¹

Tantra’da duyguların aşılmasında, cinsellik iç güdüsünün önemli bir rolü vardır. Çoğu insan Tantranın temelinde yatan felsefi arka planı anlamadan, cinsellik noktasında heveslerini tatmin etmek için bu tekniği bir araç olarak kullanmaktadır. Osho, bunun bir yanılığ olduğunu ve farkındalık olmadan duyguların asla dönüştürülemeyeceği ifade eder. Osho çoğu kişinin, cinsel sapkınlıklarına ve kendi sapık düşüncelerine kılıf uydurmak için, Tantra tekniğini kullandığına dikkat çekmekte, bu

³⁷ Osho, *Tao Hakikatin Yolu*, çev. Nurdan Soysal (İstanbul: Omega Yayınları, 2022) c. I, 26-28.

³⁸ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 77-78.

³⁹ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 78.

⁴⁰ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 79.

⁴¹ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 79.

durumun ise Tantra'nın yanlış anlaşılmasına sebep olduğunu söylemektedir.⁴² Osho, Tantra'nın dünya genelinde bastırılmasının ve geri plana itilmesinin sebebini, insanın aldatıcı olmasına, ayrıca bu tekniği kendi fikirlerini uygulamada bir araç olarak kullanmasına bağlamaktadır.⁴³

Osho'ya göre, Tantra bilimdir ve onun temel konusu, 'insan biyolojisinde saklı olan cinsellik enerjisidir.' Tantra, yaşamdaki varoluşun kendisiyle ilgilenmesi sebebiyle bir felsefe değildir. Bu yöntem, yaşamın içinde teslimiyet sayesinde duyguların aşılmasıyla ve varoluşun mükemmel farkındalığını anlamakla ilgilenmektedir. Osho, Tantra'nın esas konusunu 'olduğu gibi' ya da 'olabileceği gibi insan' olarak belirtmiştir. Tantra, insanların kendilerinin Tanrı olmadığını farkına varmaları gerektiğini, kendi doğal güdülerini ile yaşayarak Tanrı'yı keşfetmelerinin mümkün olduğunu iddia etmektedir. Osho, duyguların teslimiyetle ve irâdesiz bir şekilde doğal olarak yaşanması sırasında Tanrı'nın varlığı keşfedilemezse asla hakiki anlamda ilâhî olanın bulunamayacağını söylemektedir.⁴⁴

SONUÇ

Osho, Yoga'nın karşıtı olarak nihai kurtuluşa ulaşmak için Tantra tekniğini önermiştir. Osho, duyguların bastırılmasının aksine, onların aşılması gerektiğini savunan Tantra'nın, bilimsel bir yöntem olduğunu iddia etmektedir. Tantra, insanları arzu ve heveslerinden arındırmak için Yoga'nın mücadele etme ve bastırma yönteminin tam aksine mutlak bir teslimiyetle kurtuluşa ulaşabileceğini ifade eden bir tekniktir. Tantra hırs, nefret, öfke, cinsellik vb. hislerin bastırılması sonucunda, sevgi ve saygı gibi güzel duyguların da yok olacağını söylemektedir. Bu bağlamda Tantra felsefesinin temelinde, duyguların derin bir şekilde yaşanılarak aşılması fikri yatar. Gerçekten de Tantra'ya göre arzu ve hevesler, güzel duygular için bir tohum mesâbesindedir. Eğer bu tohumların güzel meyveler vermesi isteniyorsa, onların mutlaka biçimlendirilmesi ve dönüştürülmesi gerekir.

Diğer taraftan Osho, bu yöntemi kullanan insanların sağlıklı bir zihne sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Sağlıksız ve hastalıklı bir zihin ile hangi teknik kullanılırsa kullanılsın, kurtuluş yolunda başarıya ulaşamayacaktır. Osho Tantra yönteminin, insanların hastalıklı bir zihne sahip olmalarından dolayı yanlış anlaşıldığını söylemektedir. Ayrıca Osho, bu yöntemin kullanılmasında, bazı insanların kendi istek ve arzularını özgürce yaşayabilmek amacıyla, bu tekniği bir kılıf olarak kullandıklarının da altını çizmektedir.

Rönesans ve Reform hareketlerinin fitilini ateşlediği benmerkezci ve özgürlükçü akımlar, içinde yaşadığımız yüzyılda tüketim kültürünün artması ile birlikte, insanları haz ve hız peşinde sürüklenen bir yaşam tarzına özendirilmektedir. Bu modern yaşam tarzı ise, insanın mânevî olana ihtiyacını en aza indirmektedir. İnsanlar, hızlı bir hayat akışı içinde çoğu zaman kendilerine zaman ayıramamakta; varlığının özü ile ilgili düşünme faaliyetine bile zaman bulamamaktadır.

İnsanın fitratından gelen mânevî yönden kendisini huzurlu hissetme arzusu ise hiçbir zaman tamamen yok edilememiştir. Nitekim her geçen gün, iç huzura ve mânevî dinginliğe kavuşmak

⁴² Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 80.

⁴³ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 81.

⁴⁴ Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, 87-88.

isteyen insanların sayısı artmaktadır. Ancak insanlar bu boşluğu, önceden olduğu gibi, semâvî dinlerdeki uygulamalar/ritüeller yerine, bir takım modern dinsel akımlar ile doldurmaya çalışmaktadır. Bu noktada dinlerin tebliğ ve temsilcisi konumunda bulunan din adamlarının, dinin tebliği ve temsili bağlamında, insanların neden bu tür modern akımlara yöneldiğine dair psikolojik ve sosyolojik koşulları inceleyerek bir durum tespitinde bulunması ve bu konuda alınacak önlemlerin neler olabileceği hususunda gerekli çalışmaları yapması büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Arslan, Hammet. *Hint Dinlerinde Bir Arınma ve Aydınlanma Yolu Olarak Yoga*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013).

Aydın, Mehmet. "İslâm Felsefesi", *TDV İslam Ansiklopedisi*. 2/10-14. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Burger, Jerry M. *Kişilik*, çev. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016.

Çağrı, Mustafa. "Ahlâk", *TDV İslam Ansiklopedisi*. 2/1-9. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Demirci, Kürşat. "Hinduizm", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 18/112-116. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

Demirli, Ekrem. "Vahdet-i Vücûd", *TDV İslam Ansiklopedisi*. 42/431-435. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Erdem, Hüsamettin. "Ahlaki İlke ve Değerlerin Evrenselliği Sorunu". *Felsefe-Edebiyat ve Değerler Sempozyumu*, ed. Cevdet Kabakcı ve Serdar Yakar. 190-193. Ankara: Öncü Basımevi, 2014.

Ertuğrul, İsmail Fenni. *Vahdet-i Vücûd ve İbn-i Arabî*. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.

Feuerstein, Georg. *The Yoga Tradition*, Hohm Press, Arizona, 2001.

Freud, Sigmund. *Uygurluğun Huzursuzluğu*, çev. Zeynep Ünalın. İstanbul: Kapra Yayıncılık, 2021.

Günay, Nasuh. "Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri". *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2/19 (2007), 73-76.

Köker, Yasemin. *Muhyiddin İbnü'l Arabî'nin Vahdet-i Vücud Düşüncesinin Ayetleri Tefsirindeki Yeri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.

Osho, *Tantra, Spiritüellik ve Cinsellik*, çev. Niran Elçi. İstanbul: Omega Yayınları, 2020.

Osho, *Tao Hakikatın Yolu*, çev. Nurdan Soysal. 1. Cilt. İstanbul: Omega Yayınları, 2022.

Osho, *Yoga 1*, çev. Nilüfer Epçeli. İstanbul: Omega Yayınları, 2022.

Özkan, Ali Rafet. "Neo-Tantrizm", *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*, ed. Süleyman Turan-Emine Battal. 378-380. İstanbul: Okur Akademi, 2020.

Tanyu, Hikmet. "Büyü", *TDV İslam Ansiklopedisi*. 6/501-506. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

Tunçbilek, Hüseyin. "Muhyiddin İbn Arabî'de Vahdet-i Vücûd Telâkkisi", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (Ocak-Haziran 2008), 8-10.

Werner, Karel. *Yoga And Indian Philosophy*, Motilal Banarsidass, Delhi, 1998.

Yitik, Ali İhsan. "Yoga", *TDV İslam Ansiklopedisi*. 43/558-559. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.